

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-55>

УДК 338:5

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГУ

EUROPEAN CONSULTING DEVELOPMENT TRENDS

Фоміна Олена Володимирівнадоктор економічних наук, професор,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4962-3298>**Литвинчук Дмитро Петрович**аспірант PhD,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9123-088X>**Fomina Olena, Lytvynchuk Dmytro**
State university of trade and economics

Стаття присвячена розгляду європейських тенденцій розвитку консалтингу як сфери професійної діяльності. Визначено, що в умовах трансформації економічних систем країн Європейського Союзу відбувається постійне збільшення глобального попиту користувачів різних сфер та рівнів на консалтингові послуги у зв'язку із нестабільністю у світовій економіці, швидким технологічним розвитком та глобалізацією самого бізнесу. У роботі проведено аналіз європейського консалтингового ринку та здійснено його характеристику за обсягами наданих послуг, сферами обслуговування та структурою форм підприємств, які здійснюють консалтинг. Розглянуто основні фактори, що впливають на формування європейського ринку консалтингу. Враховуючи зазначені фактори, консалтингові компанії в Європі повинні ретельно аналізувати та адаптувати свої стратегії, щоб забезпечити стійкий та сталий розвиток у складних умовах, зокрема, шляхом універсалізації своїх послуг.

Ключові слова: консультування, європейський управлінський консалтинг, фінансовий консалтинг, трансформація ринку, глобалізація.

In recent years, the world has seen an increase in demand for consulting services due to the instability of the global economy. In connection with the rapid technological development and globalization of business, constant challenges in the world economy, consulting becomes an important tool for adapting companies to new conditions. In particular, in Ukraine, the interest of enterprises in using consulting services to improve corporate governance, introduction of new technological tools, modern accounting methods (transition to international practice), tax and legal consulting is growing. Consideration of the issue of European experience and trends in consulting activities is especially relevant in connection with significant changes in the business environment, the management paradigm and the daily transformation of user requests. The purpose of the study is to consider the European state and trends in the development of consulting activities, to determine the factors restraining the growth rate of this field in the EU. It was determined that the countries that form the European market of consulting services and occupy 77% of the European gross domestic product and 73% of the total employment in Europe include: Austria, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Italy, Romania, Slovenia, Spain and Great Britain (for turnover only). An analysis of the European consulting market was carried out according to: volumes of services provided, areas of service and structure of forms of companies providing consulting. The development of consulting in Europe, although active, is limited by some factors that affect its pace: the ethical behavior of consultants, the availability of information and the use of artificial intelligence, innovative customer requests, competition in the domestic market. Considering these factors, consulting companies in Europe must carefully analyze and adapt their strategies to ensure stable and sustainable development in difficult conditions, universalize their services. The conducted research allows us to assume that in the long term the greatest demand among consulting services will be services based on innovative management concepts. Various industries can also become potential consumers of consulting services.

Keywords: consulting, European management consulting, financial consulting, market transformation, globalization.

Постановка проблеми. У останні роки спостерігається збільшення глобального попиту на консалтингові послуги через

нестабільність у світовій економіці. У зв'язку зі швидким технологічним розвитком та глобалізацією бізнесу консалтинг стає важли-

вим інструментом для адаптації компаній до нових умов.

Згідно з проведеними дослідженнями та прогнозами індустрія консалтингу в Європі демонструє сильні риси стійкості та стабільності. Після незначного падіння у 2020 році європейський обіг на ринку консультування зріс більш ніж на 11% у 2021 році і, незважаючи на поточну міжнародну кризу, у 2022 році він навіть прискорив своє зростання на 12 % та зберігає тенденції до підвищення у 2023 році – на 10% [2].

Зокрема, в Україні спостерігається зростання інтересу підприємств до використання консалтингових послуг для вдосконалення корпоративного управління, впровадження сучасних методів обліку та технічних інновацій.

У зв'язку з цим актуальним є розгляд основних тенденцій, що формуються на європейському ринку консалтингової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання щодо стану та тенденцій розвитку консалтингової діяльності в світі, в тому числі в ЄС, знаходяться у фокусі багатьох науковців, які досліджують зазначену тематику, серед яких варто відзначити: М. Бортнікова [3], О. Карпенко [4], М. Копитко [6], І. Косіченко [7], І. Спільник, І. Безпалько, М. Лазурко, А. Завербний [8], В. Рейкін [9], О. Макара, Л. Слюсарева [10] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розгляд питання європейського досвіду та тенденцій у консалтинговій діяльності є особливо актуальним у сучасному глобалізованому світі, оскільки відбуваються значущі зміни в бізнес-середовищі, управлінській парадигмі, а також щоденна трансформація запитів користувачів.

Європейський досвід слугує важливим джерелом інновацій та передових стратегій у сфері консалтингу. Враховуючи високий рівень розвитку бізнес-інфраструктури в країнах Європи, вивчення їхніх підходів може надати цінний інсайт щодо оптимізації управлінських процесів та стратегічного розвитку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є розгляд європейського ринку та тенденцій розвитку консалтингової діяльності, визначення факторів, які стримують темпи зростання даної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі суспільного розвитку консалтинг виступає як ключовий компонент ринкової інфраструктури країн Європи. Цей факт впливає з підтвердженого досвіду

провідних компаній про те, що підприємства, які скористалися консультаціями у сфері ІТ чи фінансів, активізують інтерес керівників інших компаній до консалтингових послуг. Такий підхід відкриває перспективи для вивчення різноманітних методів і стратегій, спрямованих на системне будівництво та розвиток бізнес-структур.

До країн, що формують європейську групу консалтингових послуг та створюють близько 77% загальноєвропейського валового внутрішнього продукту (ВВП) та 73% загальної зайнятості в Європі належать: Австрія, Данія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Італія, Румунія, Словенія, Іспанія та Великобританія (лише для обороту) [2].

В табл. 1 представлено річні зміни в обсягах наданих послуг консалтингових компаній Європейського Союзу у 2020–2023 роках.

Згідно з даними, представленими в табл. 1, європейський сектор консультаційних послуг поділений таким чином: 66% ринку припадає на діяльність великих консалтингових компаній чисельністю від 300 до 30000 працівників; 25% ринку обслуговують середні компанії, які налічують від 100 до 300 професійних консультантів; 9% акумулюють малі компанії, в яких працює орієнтовно 10 фахівців. Річний дохід великої консалтингової компанії складає від 68 млн до 3 млрд дол. США. У середній компанії річний дохід становить до 20 млн дол. США. Річний дохід малих компаній зазвичай не перевищує 0,5 млн дол. США [3].

Аналізуючи обсяги наданих послуг консалтингових європейських компаній з 2020 по 2023 роки, можна визначити позитивний тренд у багатьох країнах, таких як Австрія, Данія, Франція, Німеччина, Італія, Іспанія та Великобританія. Наприклад, у 2020 році Австрія відзначилася зменшенням на -8,4%, але вже у 2021 році це перетворилося на позитивний приріст в 10,0%, що свідчить про виправлення економічної ситуації. Зростання обсягів наданих консалтингових послуг у Данії з -1,1% в 2020 році до 16,3% в 2021 році також є індикатором позитивних тенденцій на ринку консалтингових послуг цієї країни. Угорщина відзначилася значним зростанням у 2020 році (4,8%), але показник у 2021 році обсяг наданих послуг не змінився. З іншого боку, Великобританія, яка вже відзначилася високим рівнем зростання у 2022 році (20,0%), підтверджує цей тренд і у 2023 році. Узагальнюючи дані табл. 1 можна зробити висновок, що незважаючи на значні соціально-економічні впливи, викликані коливаннями на міжнарод-

Таблиця 1

Обсяги наданих послуг консалтингових європейських компаній за 2020–2023 рр., %

Країна	Роки			
	2020	2021	2022	2023
Австрія	-8,40	10,00	13,60	-
Данія	-1,10	16,30	13,60	-
Франція	-5,00	11,50	11,50	-
Німеччина	-4,40	10,30	10,50	-
Греція	8,50	19,60	17,50	14,60
Угорщина	4,80	0,00	5,70	2,70
Італія	-4,20	10,90	11,40	6,50
Румунія	15,20	-2,06	-4,40	0,00
Словенія	4,00	9,80	6,20	7,10
Іспанія	-5,00	8,00	7,00	3,00
Великобританія	10,60	15,20	20,00	20,00
Європейська група	-1,10	11,20	12,20	10,20

*Європейська група включає лише 9 європейських країн опитування FEACO

Джерело: дані FEACO report Survey of the European Management Consultancy 2023 [2]

них ринках, більшість країн Європейського союзу відзначаються позитивними тенденціями у наданні консалтингових послуг, що свідчить про відновлення їх економік та підвищення попиту на відповідний тип послуг.

Варто також зазначити, що послуги, які надають консалтингові компанії, класифікують по-різному. У відповідності до Європейського довідника по керівництву в даний час виокремлено приблизно 100 видів консалтингових послуг, що об'єднані у декілька основних груп, а саме: загальне управління, адміністрування, фінансове управління, управління кадрами, маркетинг, виробництво, ІТ-сфера, спеціалізовані послуги (інформаційні, інженерні, юридичні, екологічні та інші) [10]. Сучасна продуктова сегментація європейського ринку консалтингових послуг наведена в табл. 2.

У 2021 році ІТ-консалтинг, надання консалтингових послуг з операційної діяльності та стратегічний консалтинг є трьома основними напрямками надання послуг із найбільшою часткою на ринку 24%, 21 % і 20% відповідно (рис. 1).

Усі сфери обслуговування у 2021 році, окрім фінансового консалтингу, мають стабільні тенденції до підвищення з мінімальними відмінностями між ними. Сегмент фінансового консалтингу після дуже значного зростання під час пандемії дещо скоротився, підкреслюючи, що клієнти просять консультантів підтримати їх у вирішенні різних пріоритетів.

Щодо ситуації на українському консалтинговому ринку то варто зазначити, що загальна кількість консультаційних компаній, які працювали на українському ринку до 2022 року становила 5 000. Приблизно 87% консультаційних послуг, які надаються в Україні, зосереджені в м. Київ. Взагалі, консалтингові компанії в Україні можна розділити на три групи: «Велика п'ятірка» та інші іноземні компанії; великі українські компанії; регіональні компанії [10; 5].

У 2022 році після історичного зростання приблизно на 7% за рік, управлінський консалтинг в Україні, як і всі інші галузі, стикається з труднощами через війну. Значний тиск на ринок відчуваються з точки зору клієнтського попиту (через збій та проблеми з платоспроможністю з якими стикаються багато клієнтів) і відсутністю консультантів (оскільки відбувся значний відтік професіоналів через війну).

При цьому основними напрямками консалтингової діяльності в Україні стали стратегічні консультації кризового управління, фінансове планування та оптимізація для забезпечення стійкості в умовах високих ризиків. Аналіз бізнесу та ринкові дослідження визначають шляхи адаптації, а юридичні консультації спрямовані на вирішення правових аспектів подолання конфліктної ситуації. Крім того, акцент робиться на технологічній безпеці, управлінських консультаціях та розвитку персоналу в умовах стресу. Важливим елементом є ініціативи щодо соціальної відповідаль-

Таблиця 2

Обсяги європейського консалтингового ринку за сферами обслуговування у 2021 році, %

Країни	Сфера обслуговування						
	ІТ-консалтинг	Операційний консалтинг	Стратегічний консалтинг	HR-консалтинг	Фінансовий консалтинг	Маркетинговий консалтинг	Інше
Австрія	4,6	10,1	21,0	14,3	5,0	8,0	37,0
Данія	-	14,1	23,2	8,6	16,2	4,4	33,5
Франція	27,6	14,5	16,8	18,3	6,0	5,0	11,8
Німеччина	22,1	40,7	19,1	12,2	2,3	3,6	-
Греція	25,0	14,0	16,0	6,0	16,0	4,0	19,0
Угорщина	51,0	12,0	16,0	4,0	9,0	4,0	4,0
Італія	23,1	13,0	17,9	7,4	26,3	6,6	5,7
Румунія	10,0	15,0	30,0	10,0	15,0	20,0	0
Великобританія	28,0	9,0	24,5	18,5	14,0	2,0	4,6
Європейська група	23,7	20,9	19,9	13,8	10,4	4,5	6,8

*Європейська група включає лише 9 європейських країн опитування FEACO

Джерело: дані FEACO report Survey of the European Management Consultancy 2023 [2]

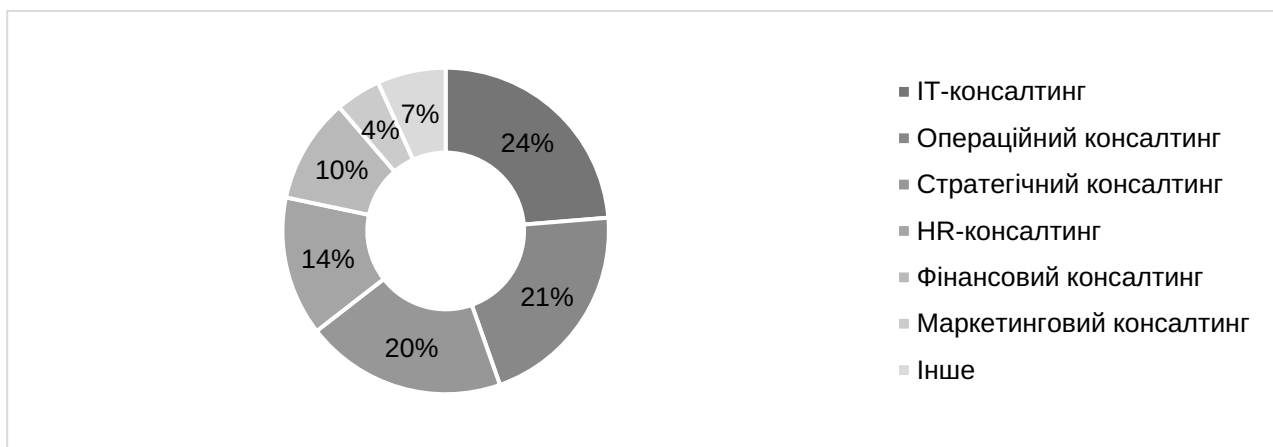

Рис. 1. Обсяги європейського консалтингового ринку за сферами обслуговування у 2021 році, %

*Європейська група включає лише 9 європейських країн опитування FEACO

Джерело: дані FEACO report Survey of the European Management Consultancy 2023 [2]

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

ності, які спрямовані на підтримку бізнесу як частини внутрішнього та зовнішнього врядування під час військових дій.

Розвиток консалтингу в Європі хоча і активний проте обмежується деякими факторами, які впливають на його темпи. Згідно з галузевим звітом, проведеним Deltek «Insight to Action – майбутнє індустрії професійних послуг» [1], консалтингові практики якщо вони хочуть залишатися успішними мають врахо-

увати обмежувальні фактори. Основні проблем в сфері консалтингової діяльності європейського ринку відображені на рис. 2.

Враховуючи фактори, приведені на рис. 2, консалтингові компанії в Європі повинні ретельно аналізувати та адаптувати свої стратегії щоб забезпечити стійкий та сталий розвиток у складних умовах, здійснювати універсалізацію своїх послуг. У науковому світі до такої універсалізації застосовується

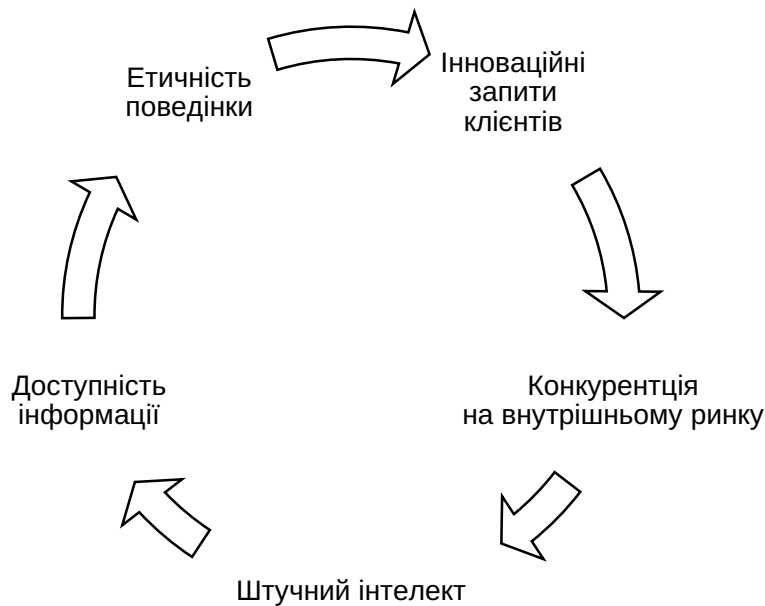

Рис. 2. Ключові фактори, що стримують темпи розвитку консалтингової діяльності

Джерело: [1; 6]

термін «інтегрований консалтинг», який застосовується насамперед для виконання консультаційних послуг пошукового та інноваційного характеру і допомагає систематизувати складні масиви даних для прийняття оптимальних рішень [1].

Висновки. Відповідно до проведеного дослідження визначено, що європейський ринок консалтингових послуг має щорічні тенденції до підвищення. Наявна ситуація дає змогу припустити, що у довгостроковій перспективі найбільшим попитом будуть користуватися послуги, які ґрунтуються на інноваційних управлінських концепціях. Потенційними

споживачами консалтингових послуг також можуть стати різні виробничі галузі.

Консалтингова діяльність в Україні з 2022 року переживає складний період у зв'язку із початком активної фази збройної агресії російської федерації, однак існує значний потенціал для розвитку даного ринку після закінчення війни та початку програми відбудови України.

Спрямованням подальших наукових досліджень є вивчення характерних аспектів консалтингової діяльності з урахуванням інноваційних запитів клієнтів та використання штучного інтелекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. A Wake-up Call for Business Leaders. URL: https://images.more.deltex.com/Web/DeltekInc/%7B982206fd-5c5e-4780-a469c7d752005077%7D_Deltek_FOPS_Digital_Single_Pages_FINAL-min.pdf
2. Survey of the European Management Consultancy 2021-2022. FEACO, January 2023. <https://aecconsultoras.com/wp-content/uploads/2023/02/Feaco-Survey-2021-2022.pdf>
3. Бортнікова М. Г. Діагностування консалтингових проектів для машинобудівних підприємств: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Мар'яна Григорівна Бортнікова; Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2018. 258 с
4. Карпенко О. О. Перспективи розвитку консалтингової діяльності в Україні на основі європейського досвіду. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 27. С. 54–58.
5. Консалтингове забезпечення управлінських економіко-екологічних рішень на регіональному рівні: монографія. За заг. ред. д.е.н., професора А. І. Ковальова. Одеса: ФОРМ-В, 2017. 190 с.
6. Копитко М. І., Верескля М. Р., Групська Х. А. Тенденції і виклики у сфері консалтингу та управління бізнес-процесами. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 2 (12). С. 151–159
7. Косіченко І. І. Європейський сегмент консалтингу як лідер у структурі світового консалтингового ринку послуг. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 1(24). 2020. С.3–8.

8. Лазурко М. І., Завербний А. С. Розвиток консалтингової діяльності в Європі: проблеми, перспективи та досвід для України. *Фондовий ринок України: перспективи розвитку і світовий досвід державного регулювання*. 2021. № 2 (6).
9. Рейкін В. С., Макара О. В. Консалтинг в Україні: оцінка стану та тенденції розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 39. С. 97–101.
10. Слюсарєва Л. В. Ринок консалтингових послуг: тенденції та особливості розвитку в Україні / Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклики: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Мукачево, 6–7 квітня 2021 р.). Мукачево : МДУ, 2021. С. 32–35.

REFERENCES:

1. A Wake-up Call for Business Leaders. Available at: https://images.more.deltex.com/Web/DeltexInc/%7B982206fd-5c5e-4780-a469-c7d752005077%7D_Deltex_FOPS_Digital_Single_Pages_FINAL-min.pdf
2. Survey of the European Management Consultancy 2021–2022. FEACO. Available at: <https://aeconsultoras.com/wp-content/uploads/2023/02/Feaco-Survey-2021-2022.pdf>
3. Bortnikova M. G. (2018) *Diahnostuvannia konsaltnykh proektiv dlia mashynobudivnykh pidpriemstv* [Diagnosis of consulting projects for machine-building enterprises]: dys.kand. econ. nauk: 08.00.04 – economics and management of enterprises (by types of economic activity). Lviv Polytechnic National University. Lviv, 258 p. (in Ukrainian)
4. Karpenko O. O. (2018) *Perspektyvy rozvytku konsaltnykh diialnosti v Ukraini na osnovi yevropeiskoho dosvidu* [Prospects for the development of consulting activities in Ukraine based on European experience]. *Prychornomorski ekonomichni studii - Black Sea Economic Studies*. № 27, pp. 54–58. (in Ukrainian)
5. Kovalev A. I. (2017) *Konsaltnykh zabezpechennia upravlinskykh ekonomiko-ekolohichnykh rishen na rehionalnomu rivni: monohrafiia* [Consulting support of management economic and environmental solutions at the regional level: monograph]. Odesa. 190 p. (in Ukrainian)
6. Kopytko M. I., Vereskyia M. R., Hrupska H. A (2021). *Tendentsii i vyklyky u sferi konsaltnyhu ta upravlinnia biznes-protsesamy* [Trends and challenges in the field of consulting and business process management]. *Sotsialno-pravovi studii - Social and legal studies*. Issue 2 (12), pp. 151–155 (in Ukrainian)
7. Kosichenko I. I. (2020) *Yevropeyskyi sehment konsaltnyhu yak lider u strukturi svitovoho konsaltnykhovykh rynku posluh* [The European segment of consulting as a leader in the structure of the global consulting services market]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economy, Business and Management*. Issue 1(24), pp. 3–8. (in Ukrainian)
8. Lazurko M. I., Zaverbnyi A. S. (2021) *Rozvytok konsaltnykhovykh diialnosti v yevropi: problemy, perspektyvy ta dosvid dlia Ukrainy* [Development of consulting activities in Europe: problems, prospects and experience for Ukraine]. *Fondovyri rynek Ukrainy: perspektyvy rozvytku i svitovy dosvid derzhavnoho rehuliuвання* – *The stock market of Ukraine: development prospects and world experience of state regulation*. № 2 (6). (in Ukrainian)
9. Raikin V. S., Makara O. V. (2020) *Konsaltnykh v Ukraini: otsinka stanu ta tendentsii rozvytku* [Consulting in Ukraine: assessment of the state and development trends]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*. Issue 39, pp. 97–101. (in Ukrainian)
10. Slyusareva L. V. (2021) *Rynek konsaltnykhovykh posluh: tendentsii ta osoblyvosti rozvytku v Ukraini* [The market of consulting services: trends and peculiarities of development in Ukraine] *Upravlinnia sotsialno-ekonomichnymy transformatsiiami ekonomichnykh protsesiv: realii ta vyklyky: III Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsia* (Mukachevo, April 6nd-7rd, 2021). Mukachevo: MDU, pp. 32–35 (in Ukrainian)